

Original utgåva / Pajala kyrkoarkiv 2005 / Laestadiushandlingar P1:7 / L.
L. Laestadius egenhändig skrift på försettsbladet: Herr Professor C.
Sundevall vänskapsfullt af Författaren.

<sida1>

CRAPULA MUNDI

Seu

Morbus animi contagiosus,

Cujus causam sub libertatis specie occultatam, in servitute morali,
symptomata visibilia in turbulentis gentium motibus, nec non exitum
tristem in morte spirituali, indagavit, omniumque ordinum vitæ genus
percurrendo adumbravit.

LAURENTIUS LEVI LÆSTADIUS

Past. Et. Præp. Ecclesiæ Karesuando Lappon. Tornens. de Ord. Leg.
Honor. Galliæ, Eques aurat; Reg. Soc. Scient. Upsal. Venat. Holm. nec non
Bot. Edinburg. Membrum.

litteris prælo exaratis, auditoribusque, cum specimen pro Exam. Pastoralis
sisteret, Orationis vice traditis.

Anno MDCCCXLIII

HERNOESANDIÆ,

excudebat *Jonas Svedbom*, MDCCCXLIII.

L.B.S

Vivitur nunc illis temporibus, quæ sunt sorte extrema tempora
mundi, quibus neque gloria in virtute, neque honos in honesto atque
decoro, neque summum bonum in religione atque fide quæruntur; sed in
voluptatibus, in epulis et potationibus in aleis atque ludis summa
mortalium delectatio sita est. Olim pro patria, pro libertate, pro liberis et
uxoribus, pro aris et socis pugnatum est; et erant quondam tempora
patriæ nostræ gloriosa, quibus omnium civium unus erat animus, unus
Deus et unus rex: quum honestum erat atque jucundum pro patria mori,
pro religione atque fide crudelissimam subire mortem. Nunc autem, heu!
quanta mutatio morum, quanta degeneratio hominum intra aliquot sæcula
facta est: non armis sed sustibus et pugnibus per plateas; non verbis, sed
convictis et detrectationibus pugnatur. Pro libertate licentia, pro virtute
audacia, pro modestia arrogantia, pro temperantia immoderata rerum
novarum cupido omnium mortalium invasit animos. Omnes imperare,
panci obtemperare volunt. Tumultuantur gentes et grassantur populi

adversus reges legitimaque imperia. Jam turbas dare, acieque instructa minitari cæpit mobile vulgus reipublicæ ruinam.

Religionis sanctissimæ fundamenta demoliri caeperunt illi, qui non suis contenti alienas opes captant, <sida2> cum ingenia non possint; qui rerum potiri volunt, suamque fortunam vel potius tyrannidem quærent, in omnium rerum perturbatione; et, quia virtute non valent neque pollent ingenio, tentant dolo, experiuntur detrectationibus abrogare leges, potestatem regiam eludere, magistratibus auctoritatem et fidem omnem detrahere, senatorum præfactorumque dicta et facta omnia vituperare. In tanta rerum perturbatione, cum pauci sua sorte contenti esse videantur; cum accusantur reges, penes quos summa imperii esse debet, tyrannidis; accusantur magistratus ambitionis et avaritiæ; vituperantur denique omnes, qui aut in foro, aut in re militari, aut in ecclesia, aut in tribunali aliquo officii munere funguntur, quod non populi sed sua commoda potissimum quærant; si hæc vera sint: quis est tam ferox, tam immanis tamque erudelis, qui libertatem amissam populi non deploraverit?

Sed videndum est, ne id, quod in aliis vituperatur, in nobismet ipsis deprehendatur. Cavendum est, ne isla vitia, quæ in magistratibus damnantur, in nobismet ipsis inveniantur. Tota civitas mihi videtur communi vitio laborare; nec solum nostra civitas, quæ extremis hisce temporibus mortiferum accepit vulnus, sed omnes gentes, quæ in orbe terrarum degunt, in eundem morbum incidisse videntur. Miremini forte L. quæ sit illa species morbi, qua cuncta corporis membra ægrotant, quæ civitatem tam inqvietam et morosam reddit. Non est mirandum, si ego, procul a theatro remotus, et ea, quæ aguntur in scena, e longinquo prospiciens, longe aliam de morbi hujus natura sententiam edicere auderem, quam quæ <sida3> vulgo promitur. Ut mihi videtur, causa omnium malorum quaerenda est, non in servitute corporum, sed in servitute animorum, in depravatis moribus, in religionis defectu. Perit virtus, perit prisca fides: deleta est pietas: extincta est morum simplicitas. Habemus religionis formam, sed res ipsa evanuit, et nucleus inanis est.

Etenim quid est, quod tam magnopere affectamus? Quid est, quod quærimus parvi et amplii? Fortunam et felicitatem. Sed fortuna quæritur non in virtutibus, neque in religione, sed in voluptatibus, in honoribus in divitiis hujus mundi. – Ego homo inurbanus et agrestis ad urbem iter facio, obstupesactus domum sutoris excelsam intro: hic nitent omnia sericis et ornamentis; refulgent parietes speculis, tabulis et pigmentis; redolent omnes incolæ odoribus et unguentis; resonant tecta instrumentis musicis chordarum: unde hæc, quæso, redundant sutori? Ex officina? Non opinor; sed ex ære alieno. Miror hominis stultitiam atque reprehendo, quod male sibi suisque consuluerit, si quidem ære alieno contracto, cum non sit solvendo, bonis publicatis se suamque familiam in maximam miseriam præcipitaverit. At ille stomachari, irasci, dictitare, se

dignitati suæ consulere debere; non posse se sub alia conditione bene honesteque vivere. Hoc vitæ genus non solum in sutoribus et sartoribus, sed etiam in omnibus mercatoribus deprehenditur, quibus omnia sunt venalia præter ambitionem; quorum merces semper plurimo, honos autem et religio et fides minimo constant; quorum luxuria et avaritia ad omnes pæne oppidanos emanavit. Mercantur, negotiantur; ædificantur ædes, apparantur convivia; in epulis, aleis atque <side4> ludis maxima pars diei consumitur: unde, quæso, suppetunt res? Ex mercatura? Minime, sed ex ære alieno.

Alterum genus est eorum, qui absolutis studiis academicis, aut collegia intrant, aut magistratus civiles ambiunt, aut iudicum ordini associantur, aut ceteris muneribus publicis funguntur, maximisque demum honoribus afficiuntur; quorum ergo auctoritas maxima in civitate habetur. In hoc ordine non solum fides in negotiis publicis privatisque exspectanda est, sed etiam religio ac virtutes singulares, quæ ex vera religione sluunt, ut: abstinentia, temperantia, patientia, modestia, pietas etc. Sunt enim docti viri, homines eruditi, omnibusque ingenii facultatibus instructi: habent etiam philosophandi facultatem, qua si recte uti velint, ad certum quoddam propositum aut decretum in religione pervenire debent.

Sed religio non discitur in Scholis. Quamquam olim sapientes habiti suere, qui supra vulgus sapere putabantur: et sane, si vera sateri velimus, philosophia majorum, majorem redolet sapientiam, quam recentiorum. Erat enim popularis, et ad captum hominum accommodata. Versabatur cogitatio antiquorum circa mores hominum, in emendadis vitiis naturæ humanæ plurimum temporis atque studii consumebatur. Hinc mirabiles virtutes peperit philosophia eorum, qui vere philosophi audiebant, scilicet: miram animi constantiam in maximis periculis, et in ipsa morte immortalitatis magnam spem; item fumam in doloribus patientiam, omnium voluptatum abstinentiam, in omnibus animi affectibus temperantiam; virtutes, quas sola religio Christiana postea produxit. Plurima sunt exempla <exempla> eorum, qui injurias non modo ho<side5>stium et inimicorum, sed etiam amicorum et civium æquo animo serre sustinuerunt. Ubinam nunc tales sunt philosophi? Monstrate, si potestis. Sed ne unicum quidem invenietis, si vel lucerna media die quæeratis.

Versantur hodierni in speculationibus inanibus, in objectis astra superantibus, in sublimioribus idearum sphaeris; contemplatur obstupesactum vulgus lapidem philosophicum nubibus involutum, miratur et quærit: quid est quæso? Non intelligo. Et sane quis est, qui intelligere potest sapientiam semet ipsam superantem? Quis capit profunditatem idearum obscuratam contradictionibus contrariis? Sicut: A, est A, non ergo B, non C, non D; ergo: A est limitatum, nec definitione opus est. Vel hujusmodi propositio: *unum involvit alterum tamquam contrarium sui; alterum involvit tertium, tamquam medium.* Quis est qui tali deductione facta trinitatem negaverit? Verum enim vero, si sancta trinitas firmioribus

fundamentis non niteretur, quam istiusmodi argumentis, de quibus nemini persvadebitur: jam pridem unitatis vinculum ruptum videremus.

Gloriatur hodierna philosophia de contrariis uniendis, de adversis reconciliandis, de oppositis confluentibus, quibus rebus omnis controversia tolletur, et quidquid contrarium videtur, reconciliabitur; neque tamen contradictionem in dictis et factis philosophorum tollere potest.

Nam vita eorum, si non est vituperanda, non est admodum laudanda: in cathedris sublimes, in suggestu singulares, sed in soris vulgares homines nullis virtutibus insignes; in administranda republica vix <side6> supra vulgus sapiunt; in solvendis quæstionibus populi ancipites; in controversiis componendis dubii, in ferendis legibus parum providi. Itaque leges latæ post unum alterumve mensem abrogantur ab illis ipsis, qui tulerunt legem.

Philosophia majorum magis erat popularis quam hodierna, magis ad usum et captum hominum accommodata, in variis casibus dubiis reipublicæ et civitatis utilis, ad solvendas quæstiones populi idonea. At hodierna ab imis ad astra, super omnem captum populi volitans, rempublicam deseruit orbam, gravissimas quæstiones vitæ et necis ne digito quidem tangens; studium humani generis, necessarium omnibus rempublicam gerentibus penitus prætermittens. Itaque illi, qui reipublicæ præesse debent, quos svadere regi consiliaque dare oportet, opiniones, consuetudines et desideria populi ignorantes, perversis mediis utuntur ad sedandos levissimos motus. Hinc errore et ignorantia consulentium factum est, quod postea apparuit, ut in proximo hocce tumultu, quem neminem vestrum ignorare putamus, cujus deplorandum eventum in proximis hisce comitiis omnes vidistis, cum turbas dare cæperit vulgus in armis et militibus quæreretur præsidium unicum, ubi opus erat consilio et speculatoribus. Postea vero, cum antea acriter in eos animadversum fuerit, qui per diaria mendacia spargunt, animosque hominum incitare solent, ut ipsi dominantur, ex summa severitate in lassitudinem atque remissionem reciderunt. Quasi vero civitas, acceptis vulneribus saucia, enervata voluptatibus, effrenata cupiditatibus, profligatis virtutibus, religione ac fide exsulantibus, sanari posset remediis remittentibus et sera poenitentia facti. <side7> Dixit olim Timoleon, quod a Cornelio Nepote magistro nostro familiari memoriæ proditum legimus, cum expulsis tyrannis, civitatem Syracusarum liberasset, et Dæmenetus quidam in concione populi rebus gestis ejus detrudere caepisset, ac nonnulla inveheretur in Timoleonta: *tum demum se voti esse damnatum; namque hoc a diis immortalibus semper precatum, ut talem libertatem restitueret Syracusanis, in qua cuivis liceret, de quo vellet impune dicere.* Verum in nostra civitate, ut multos habemus Dæmenetos, ita paucos habemus Timoleontas. Atque hæc ipsa res præcipuam libertatis partem in omnibus civitatibus liberis constituere videtur, scilicet: *ut liceat cuivis, de quo et quidquid voluerit, impune dicere:* ac ne hoc carissimo jure privaretur populus, etiam lege præcautum est.

Est autem vitium omnium barbarorum, quod illis commune cum quibusdam feris bestiis esse videtur, ut, cum non possint mordere, latrent; cum non possint discerpere, ululent; et cum non possint devorare strideant dentibus.

Oportet quidem Principem divum et generosum invectiones spernere perditorum hominum, non quod auctoritati ejus nocere non possint, sed quia omnes, qui bestiarum natura imbuti sunt, naturali quodam instinctu invecti sunt in eos, quos erectos incedere vident. Quis autem a Principis persona postulare aut etiam exspectare poterit, ut ille solus omnium sibi illatas injurias æquo animo ferat; quod nec philosophus quisquam in corrupta civitate præstare poterit tantam animi constantiam. Habemus quidem exemplum nobile Davidis, qui invectivam Simei non modo æquo animo tulit, sed etiam condonavit; <side8> Sed ille erat arctissimo religionis vinculo adstrictus Deo. Itaque non potuit non ferre injurias Simei usque ad mortem; infinita enim patientia et clementia est prærogativa soli Deo competens. In corrupta autem civitate etiam Principes sunt homines; et ut multos habemus Simei similes, ita paucos habemus Davidi pares. Optandum est, non vero semper sperandum, ut Principes Davidis exemplum imitentur.

Sed religio non discitur in aulis, neque in Scholis. Miremini sorte, unde demum religio discatur, cum neque in aulis neque in Scholis discitur. Hoc autem dictu eo difficilius est, quod ne illi quidem, quorum pectora pietate imbuta sunt, declarare possint verbis, unde hanc divinam didicerint scientiam. Putant quidem nonnulli emendari posse hominis vitiosam naturam studiis, eruditionibus et disciplinis: sed falso; nam si doctissimus quisque esset religiosissimus, profecto omnes docti essent religiosi, et ipse Diabolus in omnibus artibus infernalibus eruditus, esset religiosus, quod absurdum. Itaque studia ornant, non emendant hominem.

Prætera virtutes singulares, quæ sunt quasi vera pietatis criteria, et sine quibus vera religio cogitari nequit, quatenus ex illis, quæ cernuntur oculis ad fontem, unde omnis vera virtus et pietas emanare debet, conclusionem facere liceret, non in urbibus sed ruri habitantes inveniemus, apud homines agrestes, in desertis sylvarum degentes, ab omnibus scholis remotos, eruditionis urbanitatisque expertes. His virtutibus nominatim numerari possunt abstinentia voluptatum omnium legi divinæ repugnantium, lasciviæ, <side9> vini, scortorum, ludorum, luxus, comissionum; item temperantia vel affectuum libidosorum refrenatio; odii, iræ, ultionis abalienatio; injuriarum tolerantia; humanitatis studia, modestia, hospitalitas, munificentia, remuneratio, liberalitas, inprimis vero salutis æternæ desiderium, verbi divini sedula meditatio; in rebus adversis patientia, in secundis moderatio, in mortis momento hilaritas, melioris vitæ post mortem non modo desiderium et spes, verum persuasio; quæ omnia simul sumpta christianum ornant, et quorum maxima pars non nisi a regenito præstari possunt.

E contrario in urbibus eximia vitia sub urbanitatis specie latent. Pro abstinentia, lascivia, vinolentia, alea, obscoenitas; pro temperantia, libidinosa licentia, jurgia, rixæ inter plebem; in societatibus nobilium luxus et avaritia, quorum honos in ambitione, muniscentia in epulis et conviviis, delectatio summa in aleis et ludis consistere videtur. Hinc in rebus secundis superbia, in adversis desperatio, in morte nulla spes. Multis, desperatis rebus, bonisque publicatis, extremum suffugium restis. Atque hæc in ipsis urbibus, in suburbanis regionibus, omnis doctrinæ et eruditionis apparatu abundantibus conspiciuntur. Non ne igitur, comparatione facta morum urbanorum et agrestium, conclusionem facere liceat, quod ad educationem nostram, quæ in multis rebus perversa et naturæ contraria esse videtur. Nam si homines agrestes, omnibus institutionibus et disciplinis destituti, plus valeant virtute et simplicitate morum, quam illi, qui omnibus artibus urbanis disciplinisque scholarum <sid10> imbuti sunt: profecto in ipsa educatione, in docendi methodo diversitas quærenda est.

Miremini forte, unde David condonandi artem didicerat, unde pietatem, unde admirabilem in Deum fiduciam sub omnibus persecutionibus acceperat. Hæc sunt quæstiones exploratu valde difficiles, et si ego meam de his rebus præfiscini edicere auderem sententiam, profecto nimis sapere viderer. Si autem virtutes animi addiscantur, vel si quadam eruditionis arte adquirantur: non certe David in aula Sauli didicerat artem tolerandi atque condonandi injurias. Sed ni fallor, ex lege Domini eruditus est; in ædibus paternis educatus est; erat enim radix Jessæ.

Atque ego L. si qua in me religio est, si qua in deum fiducia, si qua in rebus adversis tolerantia: profecto eas virtutes, non in scholis didici, sed in ædibus paternis, in matris gremio accepi, quidquid religionis atque fidei est in me. Illius enim beatæ memoriæ exemplis, lacrimis, suspiriisque nocturnis debeo omnem in religione et fide informationem.

At iniquitatis: ædes paternæ patent omnibus, et etiam in scholis docetur Theologia. Verum ; sed ita docetur in scholis nec non in nonnullis ædibus paternis, ut videatur esse scientia theoretica parum practica; ita docetur, ut non semper de intimo pectore promi, ut non omnibus propria, sed aliena scientia esse appareat.

Jam orationem meam odiosam omnibus, nemini gratam sore intelligo. Ne vero patientia vestra nimis diu abuti videar, et ut finem huic oratiunculæ quam primum addere liceat, unum a vobis peto, ut concedatis mihi, vera esse prædicata, quæ de moribus <sid11> urbanis et rusticanis prædixi, scilicet: rara pietatis et fidei vestigia in agris, multoque rariora in urbibus apparere, eaque priscae simplicitatis ac fidei reliquias esse, a parentibus liberis quasi imbutæ.

Hac mihi data venia, ego quoque vobis facile largiar, quod neminem vestrum negare existimo, perditorum hominum exemplis factum esse, ut civitatis labes scelerumque omnium eluvies per totam exundaverit civitatem, ex urbibus ad rus, ex optimatibus ad infimæ sortis homines, ex ædibus nobilium ad ignobiles Lappones per montium claustra errantes. Atque hinc illæ lacrimæ. Hinc illæ querelæ. Hinc turba mobilium per plateas errantium, latrantium, ululantium et comitia tributa flagitantium. Hic, hic in intimo pectore perditorum hominum, in depravatis moribus, in religionis desectu, in deleta pietate latet radix omnium malorum.

Jam vero illud admirabile dictu, quod auscultent homines calumniatoribus; quod fides habeatur adversariis reipublicæ ac civitatis; quod mos geratur sicariorum gladiatorumque patronis, declamantibus: male res gestas, populum servitute oppressum, in administranda republica nullam fidem esse, regem non regnare sed gubernare debere, salutis totam spem in comitiis tributis sitam etc.

Quafi vero non servitatem haberemus ipsi in oribus faetentibus vino, in oculis squalidis sorde, langventibus epulis et somno, in nervis torpentibus lascivia, in toto corpore enervato voluptatibus, libidinibus decrepito; in sanguine exsucco bili, in anima lacerata cupiditatibus, spe et metu distracta, invidia, odio, ira cruciata. Ecce horribilem servitatem in membris nostris repugnantem non modo religioni, sed etiam rationi, totumque genus humanum in captivitate retinentem; *nam quilibet faciens peccatum est servus peccati.*

An creditis verum christianum, cujus regnum non est de mundo, cujus civitas æterna est in coelis, cujus victoria in compescendis cupiditatibus, cujus libertas in refrenatis animi affectibus consistere videtur, et cujus animi magnitudo in eo maxime elucet, quod injurias impiorum hominum æquo animo ferre possit; an creditis eum, qui nihil aliud de commodis hujus mundi poposcerit, quam ut fidem suam unicam in Deum et in Dominum nostrum Jesum Christum, integram, intactam et inviolatam habere liceat; an creditis inquam, eum, qui servitatem hujus mundi sine odio, sine ira, sine indignatione tolerare potest, unquam desudaturum in disceptationibus hujus mundi de rebus inanibus, de regno civili, de prærogativis imperii et sic porro? Non crediderim. Nam christiano idem est, Turcarum ne Sultano an Americæ præsidi debita solvat. Et quod ad jus civile pertinet, parum refert, servus ne, an dominus nominetur; quippe qui per se dominus est et rex et imperator vi potentiae et dominationis internæ, qua sui compos esse et aliis svadere potest. Itaque non servitatem physicam sed moralem ægre sert christianus.

Quæ, quum ita sint: quid tandem censendum judicatis de turba illorum, qui perfricata fronte et inaudita prorsus procacitate clamant, vociserantur, adversus reges et imperia acriter invecti? Vel de illis, qui arrectis auribus suspensoque naso auscultant, attoniti quasi et avidè devorantes voces barbarorum <side13> clamantium : pereant reges!

pereant leges majorum! vivat libertas! vivat religio Straussiana! O! stultitiam hominum, qui astutiam Diaboli non animadvertunt, se captos dolo non vident. Ego contra ea exclamare vellem: delirat mundus; illaqueatus est illecebris Satanæ. Furit orbis terrarum, ac de chriftiano factus est pejor gentibus. Quem enim unquam gentium audiveritis mutare deos, alienos lares penatesque adoptare, pro summo numine semet ipsum sub humanitatis specie venerari, sana altariaque struere rationi, quod nuper, vel paulo ante nostram memoriam factum legimus aqud nationem Gallicam, quæ ob eam causam, etsi ad fummum humanitatis urbanitatis que fastigium enixa, nihilo secius in Tartarum detrusa videbatur, cum tota civitas sanguine suorum civium cruenta haud immeritas daret poenas nocti Bartholomæi. Tum demum apparuit omnibus, quid sibi velit libertas hujus mundi. Vide, ne sub libertatis specie idem gratum spectaculum paretur Diabolo in nostra patria.

Sed miremini forte L. me, cum de ceteris ordinibus multa, indigna licet vobis visa, disserui, nullam ejus ordinis mentionem fecisse, ad quem ipse pertinere videor. Sed de hoc ordine nihil fere est, quod agam. Est enim hoc genus hominum invisum omnibus; et si ego de me et de collegis sententiam meam præscisci edicere auderem: vercor, ne oratio mea nimis discrepare videatur ab auribus vestris.

Interesse hujus ordinis videtur, non tantum omina insausta et sinistra hujus ævi animadvertere, et oracula petentibus dare, sed etiam scdulo precari, ut Deus avertat omen, operamque dare, ne quid capiat detrimenti respublica divina. <side14> Quid ergo facimus ad sublevandam labefactantem rempublicam? Quid agimus ad avertendum malum, quod instare omnes videmus omnibus, maximeque sacerdotibus, quibus maxime iratus esse videtur Diabolus, quod eos obesse suspicatur conatibus suis infernalibus, quia in hoc ordine, ut ait* [*<fotnot:> Petrés anförande i Borgar-Ståndet.] exsultare ingenia? Oh! iniquitas: clamamus, vociferamur; resipiscite! capessite rempublicam divinam Ηδὲ δὲ ἀζιυη προς τυυ ριζ αυ Ιωυ δευδςωυ χε. `Ιαι [grekisk sats, ungefärligt återgiven med befintliga symboler, se originalet.] etc. Math. III: 10.

Sed surdis et mutis clamare videmur. Nonnulli enim obturatis auribus auscultant atque discedunt; alii oscitantes negligenter vel prorsus nihil agunt; alii præstolantes finem, circumspectant oculis, circumvagantur cogitationibus; alii sono magis quam verbis commoti, simulantes luctum et mæstitiam, fient, Sed eorum omnium, scilicet auditorum omnium ordinum, qui intonantibus nobis in concionem congregabantur, pars a templo recta ad cauponam tendit, pars ad epulas et convivia confugit; alii in alea et ludis ceteram partem diei consumunt; et quod maxime nobis admirabile visum est: qui in templo simulata mæstitia flere videbantur, extra parietes templi rixantur, litigant, æmulantur, invident, inebriantur, obtrectant. Quorsum igitur illæ lacrimulæ tam celeriter exstillarunt?

Interea tamen ille, qui crebro crepitat in templo, ut palpando nervos mortalium eliciat lacrimas, magnus sæpe orator habetur. Et sit sane orator, per me licet. Sed ita palpandi sunt nervi mortalium, ut excutiatur somnus ex animis eorum, ut compungantur corda eorum, ut perterriti pudoreque suffusi interrogare coeperint: *Domini! quid agam, ut salutis æternæ particeps fiam?* Hoc autem seri nequit ignorando vitia eorum, aut indulgendo cupiditabus eorum, aut emolliendo ac mulcendo voluptates eorum, quod sæpe fit in ipso templo, cum tales excitantur motus, quibus sensus naturales liquescunt exstillantque per lacrimas. Nemo enim humana natura præditus tam ferox est, tam immanis tamque erudelis, qui non emolliatur blanditiis et adulando sensibus ejus. Docet hoc exemplum crudeliasimi Tyranni, qui tragedia Euripidis, in qua Hecubæ fatum repræsentatum est, vehementer commotus, actorem scenicum graviter reprehendit, quod naturam suam crudelem demulsisset. Sed ad veram poenitentiam excitandam longe aliter mulcenda est natura serox perditorum hominum.

Quid? si iisdem argumentis uteremur, ac Johannes Baptista: *proles viperarum*; aut ipse Redemptor: *genus adulterinum et iniquum*; aut Stephanus: *incircumcisi corde* etc. Quid fieri putatis, si uno alterove irrogenito veritatem ante oculos poneremus? Deliras, insanis, in errore versaris, pereundum est, nisi respicias: Idololatra (contra primum præceptum Decalogi). Blasphemus (2. Pr.) Homicida (5. Pr.). Adulter (6. Pr.) Fur (7. Pr.) etc. Tum vero insolentiam hominis ambitionem que naturalem animadverteres. Egone fur, adulter, homicida? Absit, negatur. Et tamen e præceptis Decalogi, collatis argumentis Salvatoris, in quibus de vi et sensu legis moralis agit, adjunctis insuper Epistolis Paulinis de omnium hominum conclusione sub peccato, satis superque patet, omnes homines in statu naturali constitutos, esse "*filios iræ*" h. e. fures, adulteros, latrones, homicidas; nec potest quisquam desiderare gratiam, nisi qui primus agnoverit, se esse damnatum, omnium sceleratissimum flagitiis que obrutum in Tartarum detrusum. Cur igitur irascuntur, cur indignantur, cur strident dentibus, sangvinemque poscunt eorum, qui ad hanc, in omni conversione, necessariam delictorum suorum agnitionem ducere volunt? Quia naturalis ambitio manet in omnibus irrogenitis: quia virtutibus freti se insontes putant.

Itaque, ne indignentur homines, ab omnibus exprobrationibus abstinendum est. In orationibus nostris communiter mentionem facere debemus de hominum lapsu, de necessitate poenitentiae, de fide in Christum e. f. p. sed neminem singulariter reprehendere, vel de salute ejus dubitando offendere, ne nimirum irascatur. Nam quæ e suggestu prædicantur vera quidem esse possunt; sed quia de omnibus dicta sunt, nemo reprehensionem sibi enunciatam, omnes virtutes, pietatem atque fidem de se prædicatas existimabunt.

Et quamquam e logicis patet, omnes veritates, quæ non sunt axiomata, e dubitatione oriundas, per dubitationem eliciendas, et a

dubitatione ad certitudinem deducendas esse; (sic existentiam Dei demonstraturi primo contrarium h. e. non existentiam ponimus, et res, de cujus veritate nullus dubitat, demonstratione non eget.); idem omnes, quorum conversionem descriptam habemus, experientia sua testantur, conversionem e dubitatione inchoatam, tum demum esse absolutam, cum ad certam fiduciam pervenerint; immo definitio fidei a Paulo data omnem de salute dubitationem tollit, cum certitudinem et persvasionem dubita<side17>tionis loco ponit, unde facile colligitur, nullam certam fiduciam esse, ubi nulla suit dubitatio: tamen omnis de salute dubitatio, quantum sieri potest, evitanda est, ne nimirum excitarentur homines e fomno, e securitate omnibus periculosa, e lethargia letali, ad severiorem verbi, conditionisque suæ meditationem, ad majorem salutis, quam rerum contingentium desiderium. Neque hoc arroganter dictum velim.

Quis est enim tam stolidus aut stultus, qui non animadvertat, sic Evangelium a plerisque prædicari, ut placeant hominibus, ut grati sint auditoribus, ne nimirum offendant populum. Videlicet populares esse debemus non tantum in foro, sed etiam in concionibus. Quis est, qui nesciat opinionem populi, scilicet plerosque eorum, qui strenue boant in templo pariterque glutunt, quæcunque ex ovibus mulgent, nihil facturos nisi mercede conductos. Quot autem Evangelium prædicaturos creditis, si omnia præmia hujus mundi adimerentur illis?

Exspectate paulisper! Ego vobis declarabo. Jam probata est fides hujus ordinis in proximis hisce comitiis, et probabitur ulterius in sequentibus et futuris. Exspectate illa comitia tributa, in quibus omnis libertas populo restituta, omnis potestas regi adempta, omnis diversitas ordinum adaequata, et omnis controversia de esse et non esse erit reconciliata; *quum cuilibet liceat impune dicere, quidquid et de quo voluerit*: sit decretum populi, cujus hæc sunt verba: "Som ingen kan förstå Bibeln utan förklaring, och den förklaring, som den store Exegeten Strauss deröfver lemnat oss, tyckes vara den, som mest öf<side18>verensstämmer med förnuft och mensklighet: så lemnas ledamöterna af Presteståndet fritt val, att förvandla sig till folklärare, i hvilket fall de skola njuta ett anständigt underhåll af Staten; börandes de likväl i fina föredrag stricte hålla sig efter den ritual och instruction, som Riksförsamlingen nu för dem utfärdar, i enlighet med Strauss' förklaring af Gamla och Nya Testamentets skrifter, sådan den i svensk öfversättning, jemte ändringar och tillägg blifvit allmänheten från Aftonbladstryckeriet meddelad, äfvensom det åligger dessa Folklärare, att hos folket i synnerhet inskräpa läran om människans rättigheter. Men hvar och en Prest, som icke vill ställa sig förenämnde instruction till efterrättelse, vare sin tienst och embete förlustig, derest han vidare understår sig, att fortplanta den fordna vidskepelsen om en Gudamenniska på jorden o.s.v."

Quid? cunctabuntur? Non parebunt opinor plebiscito. Videlicet relictis piscibus sequentur Christum ista præclara ingenia, qui jam proximis hisce comitiis ne verbo quidem tangere ausi sunt gravissimas vitæ et necis

quæstiones, ne nimirum in invidiam atque fuspicionem incurrerent apud contrariæ factionis patronos. Immo vero, non modo parebunt, sed lætabundi et cum gratiarum actione acceptabunt conditionem, atque in decreto decretorum "*maximas se agere atque habere gratias, inquit, humanitati populi, quod se salvos atque incolumes esse voluit, cum parvula mutatione tituli atque officii, ut scilicet pro Christo atque Evangelio prædicarent Politiam.*" Mendacium! Blasphemia! Infamia! Non eft possibile. Audio; vellem et ipse ego divinationem meam <side19> perituram in hoc ipso momento, nisi historia, rerumque humanarum confideratio aliud svaderent. In memoriam vobis omnibusque dubitantibus revocanda est non minus memorabilis illa, quam miserabilis nationis Gallicæ seditio, atque horrenda omnium humanarum divinarumque rerum perturbatio; cum, libertate populo restituta, occiso rege, innumerisque civibus tru cidatis, immortalitatis spes inter maxima pristinæ superstionis deliria habebatur, ipsiusque Dei existentia in dubium vocabatur; quam ob causam omnium crudelissimus tyrannus Robespier, ne popularitatem suam apud plebem amitteret, demum coactus suit in conventu publice demonstrare existentiam Dei, animæque humanæ immortalitatem, quo suffragante fit decretum populi: "*quod sit Deus, quodque anima sit immortalis.*" Quid fecerunt in simili casu, cujus supra mentionem secimus, ingenia illa praeclara, quæ paulo ante elata et prævilegiis sreta vix sub eodem tecto cum alterius ordinis membris deliberare de statu reipublicæ sustinuerunt? Hilares opinor et libenter mortem atque exilium pro religione Catholica, ad quam conservandam atque defendendam omnes sese jurejurando obstrinxerant, subiere. Immo vero, non modo non cervices præbuere, sed præcunte Archi – Episcopo Lutetiano, comitantibusque ceteris Espiscopis, Doctoribus, Presbyteris et Sacerdotibus, religionem Catholicam publice, *tamquam summam stultitiam atque superstitionem*, coram frequentissimo tribunorum plebis conventu abdicarunt, abjuraverunt, deposuerunt. Et quodnam suit præmium denegatæ religionis ac fidei? Ipsi videatis, ex historia erudiamini. Sed satis dixi; cetera divinabitis ipsi.